

Binnen de vaste commissie voor Europese Zaken bestond bij vier fracties de behoefte om aan de Minister-President en de Minister van Buitenlandse Zaken enkele vragen en opmerkingen voor te leggen met betrekking tot de geannoteerde agenda van de informele bijeenkomst van de Europese Raad op 24 en 25 maart 2017.

De voorzitter van de vaste commissie voor Europese Zaken,
Azmani

De adjunct-griffier van de vaste commissie voor Europese Zaken,
Middelkoop

Inhoudsopgave	blz.
I. Vragen en opmerkingen vanuit de fracties	2
Algemeen	2
Agenda Europese Raad en discussie toekomst van Europa	2
Relaties EU-Turkije: Algemeen	4
Relaties EU-Turkije: Kliklijnen, bedreigingen en intimidatie	4
Relaties EU-Turkije: Mogelijke marteling in gevangenis in Turkije	4
Relaties EU-Turkije: Samenwerking met Turkije bij de strijd tegen de Islamitische Staat	5
Relaties EU-Turkije: Specifieke vragen	5
Brexit	6
Openheid documenten	6
II. Reactie van de Minister van Buitenlandse Zaken	6

I. Vragen en opmerkingen vanuit de fracties

Algemeen

De leden van de VVD-fractie hebben kennis genomen van de geannoteerde agenda van de bijeenkomst van Europese staatshoofden en regeringsleiders voorafgaand aan de viering ter gelegenheid van het zestigjarig bestaan van het Verdrag van Rome.

De leden van de SP-fractie hebben kennis genomen van de geannoteerde agenda voor de Europese Raad van 25 maart. De leden constateren dat deze agenda zeer summier is, en hebben hierover enkele vragen.

De leden van de CDA-fractie hebben kennis genomen van de geannoteerde agenda.

De leden van de D66-fractie hebben kennis genomen van de geannoteerde agenda.

Agenda Europese Raad en discussie toekomst van Europa

De leden van de VVD-fractie willen het volgende opmerken over de bijeenkomst ter viering van het zestigjarig bestaan van het Verdrag van Rome.

In Europa is er met belangstelling gekeken naar de Nederlandse verkiezingen. Uit verschillende delen van de EU klonk een soort opluchting over de uitkomst van de verkiezingen. Het valt daarbij op dat sommige politici en bestuurders in de EU blijkbaar bang zijn voor verkiezingen. Het risico bestaat dat deze personen na in hun ogen gunstig resultaat denken dat er niets aan de hand is en dat de EU weer kan overgaan tot de orde van de dag. Wat de leden van de VVD-fractie betreft geeft het kabinet tijdens de komende Europese Top aan dat een dergelijke reactie onverstandig is. De EU moet de grote grensoverschrijdende problemen oplossen. Na de zogeheten Turkijedeal moet de EU snel zorgen dat de migratiestroom over de Middellandse Zee onder controle komt. Zo wint de EU het vertrouwen van kiezers. Niet met opluchting en angst maar met daden. Wil het kabinet deze boodschap in Rome uitdragen?

De leden van de SP-fractie lezen in de geannoteerde agenda dat het kabinet er belang aan hecht dat in de verklaring «een aantal kernelementen van de samenwerking in EU verband benadrukt wordt, zoals de

waarden van de EU – inclusief rechtsstaat – en het belang van goed functionerende instellingen en sterke lidstaten». De leden vragen het kabinet om zo concreet mogelijk te maken wat er volgens de bewindslieden verstaan moet worden onder «de waarden van de EU», en wie in de eerste plaats de hoeder van deze waarden is. In het bijzonder zijn de leden geïnteresseerd in de opinie van het kabinet als het gaat om het waarborgen van de rechtsstaat, die in veel lidstaten, waaronder Polen en Hongarije, onder druk staat. Kan het kabinet nader toelichten in hoeverre er wel en niet sprake is van «goed functionerende instellingen» en «sterke lidstaten» in de huidige EU, en welke verbeterpunten het kabinet in dit kader nastreeft?

Met verbazing vernamen de leden van de SP-fractie dat Commissievoorzitter Juncker in aanloop naar de top het volgende gezegd heeft: «Half memberships and cherry-picking aren't possible. In Europe you eat what's on the table or you don't sit at the table.»¹ De leden constateren dat het Witboek van Juncker onder meer juist ruimte laat voor een EU van verschillende snelheden, wat niet lijkt te stroken met bovenstaande opmerking. Kan het kabinet aangeven wat Nederland verstaat onder een EU van verschillende snelheden, en daarbij ingaan op de opmerking van Juncker?

De leden van de SP-fractie verzoeken het kabinet in het verslag van de Raad in te gaan op de wijze waarop de toekomstscenario's, zoals gepresenteerd in het Witboek van Juncker, zijn besproken, en hoe het krachtenveld eruit zag.

De leden van de CDA-fractie merken op dat de informele top van 25 maart oorspronkelijk een ceremoniële bijeenkomst zou zijn om 60 jaar verdrag van Rome te markeren. De actualiteit brengt echter met zich mee dat de staatshoofden en regeringsleiders een aantal dringende zaken zullen bespreken.

De leden van de CDA-fractie merken op dat het de bedoeling is om een verklaring te ondertekenen. De tekst van de verklaring zou aan de Kamer worden gestuurd, maar dit was op zondagavond 19 maart nog niet gebeurd. Dit betekent dus dat de regering namens Nederland een verklaring gaat ondertekenen, waarover de Staten-Generaal geen oordeel heeft kunnen vormen. Veel treffender hadden de Europese leiders het democratisch deficit van de Unie niet in beeld kunnen brengen, zo merken de leden van de CDA-fractie op. Kan de regering de concepttekst openbaar maken? En op welke wijze zouden de Staten-Generaal nog enige instemming of niet kunnen geven tot het ondertekenen van deze verklaring?

Op 1 maart 2017 presenteerde Commissievoorzitter Juncker zijn witboek over de toekomst van Europa. Hierin stelt hij verschillende toekomstscenario's voor Europa voor. De leden van de CDA-fractie vragen de Minister-President welk scenario zijn voorkeur heeft. Juncker stelt dat het witboek een beginpunt markeert van een proces, niet het eindpunt. De leden van de CDA-fractie vragen de Minister-President hoe hij dat proces vorm gaat geven in Nederland en hoe hij de Nederlandse burgers gaat betrekken bij dit proces. Er wordt gesproken over de toekomst van Europa waarbij belangrijke keuzes moeten worden gemaakt. De leden van de CDA-fractie stellen dat de EU haar prioriteit moet leggen bij veiligheid en economische samenwerking. De leden van de CDA-fractie vragen de

¹ Euractiv.com, 20 maart 2017, *Post-Brexit «member states will fall in love with each other again», insists Juncker.*

Minister-President welke prioriteiten hij voornemens is naar voren te brengen tijdens deze informele Top.

De leden van de D66-fractie willen graag benadrukken dat eenheid cruciaal is voor geslaagde Europese samenwerking. Deze leden zijn van mening dat in uiterste gevallen er een kopgroep gevormd zou kunnen worden om niet gegijzeld te worden door lidstaten die vooruitgang blokkeren. Deelt de regering het uitgangspunt dat gezamenlijke Europese samenwerking moet zijn en niet standaard een Europa van verschillende snelheden? Op welke onderwerpen voorziet de regering een Europa van verschillende snelheden? In feite is er op dit moment al een Europa van verschillende snelheden getuige de verschillende opt-outs op beleids-terreinen, Eurozone en geen Eurozone lidstaten, Schengen en geen Schengen, enzovoort. Wil de regering dit verder uitbreiden en in hoeverre achten zij dit wenselijk?

Tot slot vragen de leden van de D66-fractie aandacht voor hetgeen besproken is gedurende het debat over de Staat van de Unie, 9 februari 2017.

Relaties EU-Turkije: Algemeen

De leden van de CDA-fractie steunen de Nederlandse regering wanneer zij een lijn trekt richting de regering van Turkije. De binnenlandse inmenging van Turkije in de politiek van de lidstaten van de EU heeft zeer zorgwekkende vormen aangenomen. En de taal van de Turkse president en andere Turkse hoogwaardigheidsbekleders richting Nederland, de Nederlandse regering, de Duitse bondskanselier en anderen heeft elke grens van fatsoen en betamelijkheid overschreden. Turkije heeft zelf meer dan honderdduizend mensen ontslagen, tienduizenden mensen opgepakt, inclusief rechters en docenten. Turkije heeft het hoogste aantal journalisten ter wereld vastzitten. De top van de HDP-partij is opgepakt en veroordeeld. En op erkenning van de Armeense genocide staat middels artikel 301 van het Turkse wetboek van strafrecht nog altijd een gevangenisstraf. Dat juist dit land Nederland en Duitsland heftige verwijten maakt over een bananenrepubliek, nazi's en de genocide in Srebrenica is echt bizar. Tot nu toe lijkt elke provocerende stap van Turkije beantwoord te zijn met accommoderende en pacificerende stappen van de EU Lidstaten, ook als eerder het tegenovergestelde is beweerd. De leden van de CDA fractie hebben over een aantal eerdere beloftes over Turkije nog vragen.

Voorts vragen de leden van de D66-fractie in hoeverre de relatie met Turkije en marge van deze top besproken zal worden. Wat zal hiervoor de inzet van het kabinet zijn?

Relaties EU-Turkije: Kliklijnen, bedreigingen en intimidatie

De leden van de CDA-fractie merken op dat in het voorjaar van 2016 er de kliklijn was vanuit het consulaat. Sindsdien zijn er meerdere gevallen geweest van bedreiging en intimidatie. Kan de regering aangeven hoeveel mensen hiervoor tot nu vervolgd zijn en/of veroordeeld zijn?

Relaties EU-Turkije: Mogelijke marteling in gevangenissen in Turkije

De leden van de CDA-fractie merken op dat na de coup het Comité ter Preventie van Marteling (CPT) van de Raad van Europa een groot team naar Turkije stuurde om 9 gevangenissen te inspecteren. Er waren namelijk meerdere aanwijzingen voor foltering na de coup. Het CPT heeft in november een vertrouwelijk rapport over de situatie in de Turkse gevangenissen aan Turkije overhandigd. De EU betaalt maandelijks 2

miljoen euro steun aan het Turkse gevangeniswezen in het kader van de pre-toetredingssteun. Commissarissen Hahn en Timmermans schreven aan het Nederlands parlement dat dit was om aan de CPT-standaarden te voldoen. In januari zei commissaris Hahn in de parlementaire assemblee van de Raad van Europa dat hij dit CPT rapport echter nog niet gekregen had. De leden van de CDA-fractie vragen hierover het volgende: Heeft de EU het CPT rapport nu ontvangen of niet? Heeft de Nederlandse regering kennis kunnen nemen van het rapport? En is aan Turkije gevraagd het openbaar te maken? En blijft de EU gewoon geld betalen aan het Turkse gevangeniswezen onder deze omstandigheden?

Relaties EU-Turkije: Samenwerking met Turkije bij de strijd tegen de Islamitische Staat

Turkije en Nederland zijn samen voorzitter van de groep «Coalition Working Group on Foreign Terrorist Fighters». Hoe vaak en waar is deze groep bij elkaar geweest en hoe verloopt de samenwerking met Turkije als covoorzitter zo vragen de leden van de CDA-fractie zich af. Zij willen hierop een precies antwoord. De Minister van Buitenlandse Zaken bezigt immers taal richting Nederland, die een goede samenwerking wel behoorlijk in de weg kan staan.

Tot slot willen de leden van de CDA-fractie in relatie tot dit onderwerp graag weten of en wanneer de commissie van advies inzake volkenrechtelijke vraagstukken al een advies heeft uitgebracht over ISIS en genocide. Dat advies zou immers voor 1 maart klaar zijn. Indien het klaar is, ontvangen deze leden het graag per ommegaande.

Relaties EU-Turkije: Specifieke vragen

De leden van de CDA-fractie hebben een aantal zeer specifieke vragen over de relatie tussen Turkije

1. Is Turkije volgens de Nederlandse regering een democratie?
2. Is Turkije volgens de Nederlandse regering een rechtstaat?
3. Voldoet Turkije aan de Kopenhagencriteria?
4. Is de regering bereid te pleiten om de onderhandeling met Turkije over toetreding af te breken? Zo nee, onderhandelt de EU dan gewoon verder met iemand die EU-leiders uitmaakt voor nazi's?
5. Is de regering bereid om bij de top voor te stellen het associatieverdrag op te zeggen?

De leden van de CDA-fractie merken op dat vele mensen met een dubbele nationaliteit onder druk gezet worden, dat Turkije zeer actief streeft naar invloed op mensen die de Turkse nationaliteit hebben en in de Unie wonen. Het ophitsende taalgebruik, het volgen van Turkse media leiden rechtstreeks bij aan confrontaties in Europese steden. Deze spiraal is zeer onwenselijk.

Wat zal dus het gemeenschappelijke antwoord zijn van de leiders van de Europese Unie richting Turkije? Gaat de Unie gewoon door met geld (pre-toetredingssteun) betalen aan Ankara? Komt er een gemeenschappelijk antwoord of gaat elk land zelf zijn eigen gang?

De leden van de CDA-fractie merken op dat de geloofwaardigheid van de Unie op het spel staat. Als de Unie geen stappen tegen Turkije onderneemt, dan kan zij nooit meer met enige geloofwaardigheid stappen ondernemen tegen landen die minder erge dingen doen.

Gezien de vragen over de relaties met Turkije, zouden de leden van de CDA-fractie graag per ommegaande antwoord ontvangen op de vragen van de leden Keijzer en Omtzigt (beiden CDA), Van Bommel (SP), De Roon (PVV), Van der Staaij (SGP), Van Klaveren (Groep Bontes/Van Klaveren) en VoordeWind (ChristenUnie) aan de Minister-President over de vluchtelingendeal met Turkije (ingezonden 14 maart 2017).² Is de regering bereid de antwoorden samen met het verslag van dit Schriftelijk Overleg aan de Kamer te doen toekomen?

Brexit

Het Britse parlement heeft premier May toestemming gegeven een artikel 50 notificatie te sturen en zo het Brexit proces te beginnen. Nu lijkt premier May niet mee te doen met de 60 jaar Rome ceremonie, zodat dit eigenlijk de eerste formele EU-27 top is. Daarom verzoeken de leden van de CDA-fractie de premier om na afloop van de Top de Kamer direct te informeren middels een brief over hetgeen besproken is over de Brexit.

Openheid documenten

Ten slotte willen de leden van de CDA-fractie de premier verzoeken tijdens de informele Top aandacht te vragen voor het op 6 maart jl. gepresenteerde rapport van de parlementair advocaat over de Toegang van Raadsdocumenten bezien vanuit het Europese transparantierecht. In de conclusies stelt de parlementair advocaat dat het weinig tot niet openbaar maken van Raadsdocumenten niet verenigbaar is met het Europese transparantierecht. Voorts concludeert de parlementair advocaat dat informele Europese vergadergremia niet aan het Europese transparantierecht zijn verbonden. De leden van de CDA-fractie zien dit als een van de redenen van het Europese democratisch deficit. De leden van de CDA-fractie vragen de premier of hij bereid is om de conclusies van het rapport van de parlementair advocaat onder de aandacht van zijn collega's te brengen tijdens deze informele Top. En zij vragen de regering of zij bereid is om ervoor te zorgen dat dit rapport bij een volgend overleg formeel geagendeerd wordt, samen met het opgestarte onderzoek van de Europese ombudsvrouw.

II. Reactie van de Minister van Buitenlandse Zaken

² <https://zoek.officielebekendmakingen.nl/kv-tk-2017Z03712.html>